

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Digtning i udvalg

Citation: Kingo, Thomas: "Digtning i udvalg", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 459.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-idm140375704663312/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

- 28 370 *giøre*: skal de gøre.
 372 *Torsdag*: tingdag i Løve herred.
 374 *Tingsvænde*: tingsvænde, juridisk gyldig erklæring, afgivet på tinget.
 375 *i hvø*: hvem end.
 376 *ind*: for sig selv.

Hosianna

Trykt efter SS II, s. 1-9, der gengiver originaltrykket. Digtet er formentlig skrevet, før salvingen fandt sted, idet Kingo ikke har været klar over, at ceremonien var ændret i forhold til tidligere kroninger; i bevarede prøvetryk er endvidere pladsen til datoen på titelbladet tom.

- 29 *Hosianna*: hebr.: frels nu, jf. Sal. 118,25; brugt som hyldestråb til Jesus, da han drog ind i Jerusalem som den af Gud sendte konge, jf. Matt. 21,9. – *Tine-Vælds*: enevældige. – *Der*: da. – *høi-svæge*: meget vigtige. – *Seyersligen*: sejrrigt. – *henføre*: udføre. – *omsiæder*: til sidst. – *henføre*: overføre. – *aff Gud selv indføre*: jf. 1.Sam. 9,16-10,24. – *Himmelvænde*: af himlen påbude. – *Salve*: overgyde med olie og derved indvie til kongeværdigheden. – *Signe*: velsigne. – *lader*: lad. – *Jørgen Lamprecht*: bogtrykker i København 1644-1672.
- 31 1 *Dag op*: bryd frem (som solen). – *ald Nordens*: Foruden Danmark-Norge ønskede den da. krone at hævde sit herredømme over i det mindste de tidligere da.-no. dele af Sverige. – *Held*: yndest; fremgang.
 3 *langsom*: langvarig.
 4 *TVILLING-RIGER*: Danmark og Norge. – *blive ved*: bestå.
 5 *Østen-Skandse*: om østhimlen.
 6 *Purpur-Kaaben*: symbol på kongeværdigheden; solen er dagens konge, jf. Sal. 136,8; allerede i samtiden omtales den fr. konge Ludvig XIV som solkongen. – *svænde*: dreje sig.
 7 *læg*: læg.
 8 *At*: så at. – *yndelig*: venligt; yndefuld. – *beteer*: viser.
 9 *aff alle disse Kanter*: fra alle verdenshjørner.
 10 *haf et Øye paa*: betragt opmærksomt; overvåg. – *Throne-Platter*: om kongeparret.
 11 *stadig*: varig.
 12 *spride ... frem*: sætte nye grene.
 13-14 *Deel (...) Med mig*: tildeel mig.
 13 *og*: også. – *lykksom*: lykkebringende.
 15 *Tilgæte*: tillægge. – *væt*: virkelig. – *Skik*: skikkelse, form.

459

- 16 *NORDENS ARVE-SØN*: Christian V var den første da. konge, der opnåede kongeværdigheden udelukkende ved arv og ikke ved valg. – *egen Krone*: Til kroningen, den første under enevælden, var der fremstillet nye kronjuveler, nu på Rosenborg.
 17 *finder foier*. – *Feyl*: ufuldkommenhed. – *blive*: blive ved.
 18 *Solens skive*: solur; knyttet til peged paa.
 20 *hvør*: hvordan.
 21 *forsagt*: modløs. – *Sang-Gud-ende*: muse, om inspirationen.
 22 *tonde*: skulle.
 23 *haanes*: får skam. – *brendt*: forbrændt.
 27 *Folke-Boe*: menneskebolig. – *DAN*: der: da. sagnkonge, der regnes for folkets stamfader og rigets grundlægger, som det blev opkaldt efter.
 28 *Sad op*: satte sig op. – *tag sig (...) an*: overtog.
 30 *langt*: for længst. – *Spiir*: scepter. – *brask*: prale.
 32 *Frihed*: nl. kongens frihed fra en håndfæstning.
 33 *her paa*: heraf. – *Speyl*: spejlbillede. – *Fæste*: hvælving.
 34 *lenked*: fastholdt; styret.
 36 *et Straa-bred*: bredden af et strå.
 37 *foere*: opførelse; udstyr.
 39 *brask*: pragt. – *forblegned*: fælnet.
 41 *Himmel-Tegn*: cyrekredsens 12 tegn.
 42 *frydig*: glad. – *bruger ...*: nl. på hestene, der if. den antikke og den nord. mytologi trækker solgudens vogn. – *flux*: task.
 43 *Trøtz*: det er ikke tale om at.
 44 *Starten*: stjerten, halen (med giftig brod).
 45 *Naade-blis*: om solstrålerne.
 49 *Lius*: lys.
 50 *Sokke*: sænkning, sump.
 51 *Qvægnings*: oplivelses.
 52 *forkvæsked*: krænkert. – *kryst*: knuget.
 53 *hand*: solen. – *stridig*: stride.
 54 *blinde*: uigenomsigtige.
 58 *Fiske-sal*: om havet. – *næt*: behændigt.
 59 *Saffien*: om havvandet. – *Thronens gyldne Ring*: om solskiven.
 60 *ases*: nl. som regn.
 61 *i hvør*: hvor end.
 62 *Regiment*: styre. – *intes dag difværrer*: dag ikke på ringere måde end.
 63 *i ... Agt*: holder ordentlig øje med alting.
 64 *HERENS Magt*: Guds magt (som er betroet solen el. kongen).
 65 *Throne-gang*: gang som hersker.

460

- 67 *DRONNING*: om månen, der hersker over natten, jf. Sal. 136,9.
- 33 72 *Tiv*: troskab. – *trygge*: pålidelige.
74 *Veyr*: vinde.
75 *jeffu*: vedholdende; roligt.
76 *fem*: igennem. – *end*: selv. – *dend*: månen.
77 *Herredom*: rige; styreform.
78 *tø*: kan.
79 *Creaer*: skabninger. – *løser aff*: giver fri.
80 *støde-Staff*: støttestav.
81 *brumle*: brumme.
82 *Mennesken*: menneskene.
83 *giftig Sideris-skud*: If. folketroen kunne stjernesud varsle død, jf. J.M. Thiele: *Danmarks Folkesagn* III, 1860, nr. 570.
84 *brud*: skade.
87 *Lys*: lys.
88 *lige*: samme; solen og månen har samme rettigheder.
89 *Saa*: sådan. – *Aar til Aar*: år efter år. – *Skiffie*: forandring. – *kiendes*: mærkes.
90 *ventes*: forandres.
91 *Kne*: skabning. – *stiger op og ned*: fødes og dør.
93 *skikked*: ordnet.
94 *vikked*: rokket.
95 *blive*: skal blive.
97 *Blod*: slægt; blod. – *Rolde*: række.
98 *Som*: grundled. – *udi Volder*: i deres magt.
99 *Sieven*: støvet; de jordiske rester. – *hvor*: hvordan.
99–100 *giøder om Med*: ifører.
101 *mødig*: stolte. – *Siale-Tøl*: flok af døde (nl. kæmperne og kongerne). – *platt*: fælde.
34 105 *omfjød*: slået om, til side.
107 *Roma-Marken*: Kimbernerne og teutenerne, der formentlig var udvædret fra Danmark, invaderede i det 2. årh. f.Kr. Romerriget.
111 *lodne paa*: tilfælde.
112 *lange*: (lang)varige.
113 *FRIDERICII*: Frederik III, der 1660 fik indført eneælde og arvekongedømme. – *bliver*: består.
114 *I mens*: så længe. – *Frost-lived*: frostfulde. – *opdriver*: kaster op.
115 *hug*: huggede. – *Krampe-knuden*: den komplicerede knude (dvs. situation); den snor med knuder, der if. folkelig overtro kunne helbrede krampe (om Danmarks situation under svenskekrigen 1658–1660).
- 118 *Saason*: eftersom. – *waerst*: var. – *affnahings stykke*: billede, mønster.
119 *HErens sande frygt*: sand guds frygt.
120 *omtrykt*: omkranset, kronet.
122–123 *hegne (...)* om: omhegne.
123 *opkildet ... Svend*: med ophængne klæder pga. bæltet med sværdet.
126 *Pund*: vægtenhed; talenter; hverv, jf. Luk. 19,11–27.
127–133 *Krone (...)* *SVERD (...)* *SPIIR (...)* *EBLE*: de kongelige værdighedstegn.
128 *Gud Krone*: måtte Gud krone.
131 *Rættens Spir*: jf. Sal. 45,7.
132 *andegaa*: gå til grunde.
134 *Fomme*: evne.
137 *Gak*: gå.
138 *Aud*: frembringelse; aagrede.
139 *Stjerne-tykt*: tæt, talrigt som stjernerne, jf. 1.Mos. 15,5.
140 *til (...)* *taar*: længes efter.
35 141 *mændes ... op*: styrkes hjertter til at blive mænd. – *begge Riger(s)*: Danmark og Norge.
142 *Daj*: dada, smådag. – *hugger*: nl. med våben.
146 *Mens*: men. – *keyse*: væрге.
147 *Ait ... Dig*: kan for hos dig alene.
148 *Og de*: og for at de. – *vidne*: bevise.
149 *din Samuel*: Sjællands biskop Hans Wandal, der salvede Christian V, ligesom profeten Samuel salvede Israels første konge, Saul, jf. 1.Sam. 10,1. – *til ... opamned*: Bispesønnen Hans Wandal var tidligt bestemt for den gejstlige stand i tilgthed med Samuel, der blev lovet til Gud før sin fødsel, 1.Sam. 1.
150 *knæmmed*: knuget.
152 *Ordens*: stands; biskoppen talte på hele gejstlighedens vegne.
154 *bie*: venite.
157 *syster (...)* *om*: er virksom.
158–159 *sin Trøye Forskaame*: undgå fare.
160 *Marken*: slagmarken.
162 *Løbers Kalve*: bøtter (som er den åndelige form for offerdyr), jf. Hebr. 13,15.
163 *Gud signe*: måtte Gud velsigne. – *den Skulder ...*: Før eneældens indførelse salvedes kongen på skulder og arm, men da Christian V besteg tronen, indførtes en ny ceremoni, hvorefter kongen blev salvet på hoved, bryst og hånd.

- 166 *Salve-bigt*: jf. Højs. 1,3.
169 *skind*: skyd.
170 *smurde*: salvede. – *klæde*: beklæde, sidde på.
172 *ARVING*: Frederik IV blev født 11/10 1671.
173 *med*: sammen med. – *blive*: bestå.
174–175 *gise (...) Rum*: opfylde.
176 *Lykkes Yuse-Raab*: lykønskingsråb. – *Zion(s)*: tempelberget i Jerusalem, hvor Israels konger indsattes, jf. Sal. 2,6; Guds folk.
36 177 *styrke*: skal styrke. – *Gud* (anden gang): tiltale.
178 *Livens Flood*: If. Bibelen udspringer den livgivende flod i paradís (1.Mos. 2,10), i Jerusalems tempel (Ez. 47,1–12) eller under Guds trone (Jobs. Åb. 22,1f).
179 *Gud ... KONGEN*: måtte Gud holde kongen i hånden.
180 *som ... bær*: har ham som et værdifuldt øje nær sit hjerte, jf. Højs. 8,6.
181 *Skift*: lad veksle.
182–183 *laane Afj*: overtage fra.
183 *Regjerings siek*: styreform.
184 *friligen*: frit, frimodigt.
185 *tiig*: tidligt.
186 *overligne*: ligne, men overgå.
187 *sildig*: sent.
188 *fuld (...) FEM*: om Christian V og desuden ordspil på udtrykket at være ved sine fulde fem (sanser).
Maytz: majestæts. – *forbedere*: talsmand, som beder for (kongen).

Kroneborgs Korte Beskrivelse

Trykt efter SS II, s.15–26, hvis tekst gengiver originaltrykket. Kilderne til beskrivelsen af Kroneborg har Kingo antagelig lånt af PH. Resen, som i flere år havde samlet stof til et *Atlas Danicus*, der imidlertid aldrig fuldfærdiges, jf. E.J. Billeskov Jansen: »Om Thomas Kingos topografisk-historiske Digtning«, *Acta Philologica Scandinavica*, X, 1935, s. 163–198.

- 37 *Matthias Jørgens-Søn*: Matthias Jørgensen Godiche, bogtrykker i København 1660–1678; hans firma er videreført til nutiden (Schultz). – *Christen Goertsen*: boghandler og forlægger i København.
38 *Enc-Volds*: eneældige. – *Blive*: skal blive. – *Forbedere*: talsmand, som beder for kongen).
39 *ā kai ō*: gr.: alfa og omega, alfabetets første og sidste bogstav, sym-